

RECENZJA

osiągnięć artystycznych, projektowych, badawczych, dydaktycznych i organizacyjnych

Pani dr Magdaleny Nazarkiewicz

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego sztuki

w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej

sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

1. Sylwetka zawodowa Habilitantki

Pani dr Magdalena Nazarkiewicz jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. W 2002 roku uzyskała tytuł magistra sztuki na kierunku Grafika, kończąc studia z medalem. Dyplom główny zrealizowała w Pracowni Druku Wklęsłego pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Szmatlocha, natomiast prezentację dodatkową przygotowała w Pracowni Fotografii prof. dr. hab. Waldemara Jamy. W roku 2003 ukończyła studia podyplomowe dające przygotowanie pedagogiczne, a w 2013 roku uzyskała stopień doktora sztuki na podstawie rozprawy *M. na skraju. Wybrane typy męskości*. Ten przebieg edukacyjny nie jest przypadkowym zestawieniem kolejnych etapów kształcenia. Już na tym poziomie widać splot kompetencji artystycznych, projektowych i pedagogicznych, które w dalszej drodze zawodowej nie tylko się utrzymały, ale zostały wyraźnie rozwinięte.

Jej droga zawodowa od początku związana jest z Akademią Sztuk Pięknych w Katowicach. Od 2002 roku była zatrudniona kolejno jako asystentka, wykładowczyni, a od 2013 roku jako adiunktka. Prowadziła zajęcia w różnych pracowniach, między innymi w Pracowni Rysunku, Pracowni Wiedzy o Działaniach i Strukturach Wizualnych, Pracowni Działań Ogólnoplastycznych, Pracowni Malarstwa Cyfrowego oraz w Pracowni Ilustracji. W portfolio wykazano także jej pracę dydaktyczną poza macierzystą uczelnią, w tym w Wyższej Szkole Technologii Informatycznych w Katowicach. Obecnie pełni funkcję kierowniczkę Pracowni Działań Ogólnoplastycznych oraz funkcję dziekanki Wydziału Projektowego.

Ważnym składnikiem jej biografii zawodowej pozostaje praktyka projektowa realizowana poza uczelnią. W autoreferacie wymieniono współpracę z wydawnictwami, instytucjami kultury, samorządami oraz podmiotami komercyjnymi. Kandydatka wskazuje pracę na stanowisku głównego grafika w Liberty Poland S.A., przygotowywanie kampanii reklamowych, współpracę z drukarniami i biurami DTP, a także liczne projekty książek, okładek, plakatów i identyfikacji wizualnych. Ten równoległy rozwój praktyki profesjonalnej i aktywności akademickiej uznają za jedną z istotniejszych cech jej profilu. Nie mamy tu do czynienia z osobą funkcjonującą wyłącznie wewnątrz instytucji akademickiej, lecz z projektantką, która zna realia pracy zawodowej i potrafi przenieść to doświadczenie na grunt dydaktyki.

2. Ogólna charakterystyka dorobku

Przedstawiony dorobek jest obszerny, ale nie sprawia wrażenia przypadkowo zestawionego. Jego osią pozostaje projektowanie graficzne, zwłaszcza projektowanie publikacji, rozwijane w ścisłym związku z refleksją nad obrazem, praktyką dydaktyczną oraz działalnością badawczą. Portfolio pokazuje, że po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka konsekwentnie rozwijała zarówno projekty książkowe, jak i przedsięwzięcia badawcze oraz autorskie działania dydaktyczne. Wśród projektów badawczych szczególne miejsce zajmują: *Transformacja przedstawień twarzy oraz współczesne przekraczanie jej wizualności* realizowany w latach 2017–2022, projekt dotyczący pracy nad różnymi formami książki artystycznej i komiksu realizowany od 2019 roku, a od 2025 roku także projekt *Rysunek z charakterem. Fenomen wyjątkowych bohaterów komiksu*. Układ tych działań wskazuje na trwałość zainteresowań Habilitantki problematyką reprezentacji, tożsamości, narracyjności obrazu oraz relacji tekstu do warstwy wizualnej.

Na podkreślenie zasługuje to, że trzy zasadnicze wymiary jej aktywności — praktyka projektowa, dydaktyka i badania — nie funkcjonują osobno. Nie jest to układ równoległych, lecz słabo powiązanych aktywności. Przeciwnie: w dokumentacji wyraźnie widać model pracy oparty na ich wzajemnym przenikaniu. To ważne, ponieważ w postępowaniach habilitacyjnych zdarza się, że kandydat próbuje sztucznie scalać rozproszone dokonania jedną deklaracją interpretacyjną. W tym przypadku tak nie jest. Spójność dorobku wynika z rzeczywistej logiki praktyki zawodowej Habilitantki. Jednocześnie należy uczciwie powiedzieć, że taka konstrukcja dorobku ma także swoją cenę: trudniej w niej wskazać jedno, bezsporne, autonomiczne centrum artystyczne w klasycznym sensie. Moc tej habilitacji leży bardziej w modelu działania niż w pojedynczym dziele o charakterze przełomowym.

3. Ocena osiągnięcia głównego: *Portret Portretu*

Pierwszym wskazanym osiągnięciem jest projekt publikacji *Portret Portretu. Transformacja przedstawień twarzy oraz współczesne przekraczanie jej wizualności*. Z dokumentacji wynika, że książka stanowi efekt projektu badawczego realizowanego w latach 2017–2022 i finansowanego ze środków statutowych ASP w Katowicach. Portfolio określa tę realizację jako projekt graficzny i redakcję dwujęzycznej monografii. W stopce redakcyjnej samej publikacji wskazano Magdalenę Nazarkiewicz jako redaktorkę oraz osobę odpowiedzialną za projekt graficzny, wybór ilustracji i skład. Już ten zakres odpowiedzialności pokazuje, że jej wkład nie był pomocniczy ani techniczny, lecz konstytutywny dla ostatecznej postaci publikacji.

W wymiarze projektowym jest to realizacja dojrzała. Książka została zaprojektowana z dużą świadomością relacji między tekstem i obrazem. Konstrukcja typograficzna, rytm stron, kompozycja reprodukcji, oszczędność środków formalnych i wysoka kultura edytorska świadczą o doświadczeniu autorki w obszarze projektowania publikacji. Nie jest to wyłącznie poprawnie złożony materiał badawczy. Forma tej książki pracuje na znaczenie; nie jest przezroczystym nośnikiem treści, lecz współtworzy sens całości. Potwierdza to także nominacja do nagrody Śląska Rzecz 2022 i prezentacja podczas wystawy pokonkursowej w Zamku Cieszyn.

Drugą wyraźną wartością tej publikacji jest jej charakter syntetyzujący. *Portret Portretu* nie jest jedynie książką o portrecie. To również próba zebrania, uporządkowania i utrwalenia doświadczenia dydaktycznego oraz archiwum prac powstałych w ramach określonego ćwiczenia realizowanego przez lata w Pracowni Działań Ogólnoplastycznych. Książka łączy teksty teoretyczne, materiał wizualny, refleksję nad reprezentacją twarzy i pamięcią obrazu, a zarazem ujawnia warsztat Habilitantki jako projektantki publikacji. W tym właśnie miejscu widać jej realną siłę: w umiejętności organizowania wielowarstwowego materiału w całość, która zachowuje czytelność, dyscyplinę formalną i intelektualną.

Istotne jest również to, że Habilitantka nie próbuje sztucznie odrywać publikacji od kontekstu pracownianego. Z dokumentacji wynika, że temat portretu był przez lata rozwijany w Pracowni Działań Ogólnoplastycznych, najpierw pod kierunkiem prof. Stefana Speila, a następnie także z aktywnym współudziałem dr Magdaleny Nazarkiewicz. Dzięki temu książka nie funkcjonuje jako izolowany artefakt, lecz jako rezultat dłuższego procesu dydaktyczno-artystycznego. To nadaje jej dodatkowy ciężar, ale jednocześnie prowadzi do zasadniczego problemu, którego nie należy rozmyślać. Osiągnięcie to ma bowiem wyraźne ograniczenia dot. charakteru wieloautorskiego, ale do tego tematu powrócimy w podsumowaniu recenzji.

4. Ocena drugiego osiągnięcia: autorski program kształcenia

Drugim wskazanym osiągnięciem jest program kształcenia realizowany w Pracowni Działań Ogólnoplastycznych, dotyczący pracy nad tworzeniem i projektowaniem różnych form książki artystycznej i komiksu. Z autoreferatu wynika, że projekt ten ma charakter edukacyjny, badawczy i popularyzatorski, jest realizowany od 2019 roku i rozwijany przy współpracy z Uniwersytetem Śląskim, zwłaszcza z kierunkiem Sztuka Pisania. Program został pomyślany jako pole integracji kompetencji wizualnych, narracyjnych, literackich, edytorskich i projektowych. W tym sensie nie jest to kolejny standardowy moduł dydaktyczny, lecz próba zbudowania pracowni jako środowiska wspólnej pracy nad formą narracyjną i wizualną.

Uważam ten element dorobku za ważny i wartościowy. Jego mocną stroną jest praktyczne, a nie deklaratywne rozumienie interdyscyplinarności. Nie mamy tu do czynienia z efektownym hasłem o współpracy obrazu i tekstu, lecz z modelem dydaktycznym, w którym powstają konkretne realizacje: książki artystyczne, silent/picture booki, powieści graficzne i krótkie formy komiksowe. Szczególnie cenne jest to, że program nie ma charakteru jednorazowego eksperymentu. Został osadzony w dłuższej praktyce dydaktycznej i rozwijany konsekwentnie.

Na uwagę zasługuje także jego zakorzenienie środowiskowe. W autoreferacie Habilitantka opisuje organizację warsztatów i wykładów z udziałem uznanych twórców komiksu, w tym autorów nagradzanych na Międzynarodowym Festiwalu Komiksów i Gier w Łodzi. Wśród zapraszanych gości wymienia między innymi Michała Śledzińskiego, Katarzynę Witersheim, Rafała Szląpę, Kubę Babczyńskiego i Jacka Frąsía. To ważny argument na rzecz aktualności tego programu. Nie zamyka się on w obrębie uczelni, lecz pozostaje w kontakcie z praktyką zawodową i żywym polem współczesnej kultury wizualnej.

Drugim mocnym elementem pozostaje ciągłość doświadczenia pedagogicznego. Portfolio pokazuje, że Habilitantka od ponad dwudziestu dwóch lat prowadzi zajęcia z rysunku, kompozycji, malarstwa i ilustracji, była opiekunką pierwszego roku, promotorką i recenzentką dyplomów, organizowała

warsztaty i uczestniczyła w pracach programowych uczelni. W tym świetle opisywany program nie wygląda na incydentalny projekt wpisany do dokumentacji na potrzeby przewodu. Jest raczej wynikiem długiej praktyki pedagogicznej, która z czasem uzyskała bardziej wyrazistą i autorską formę.

5. Dydaktyka, działalność organizacyjna i funkcjonowanie środowiskowe

Znaczącą część dorobku Habilitantki stanowi działalność dydaktyczna i organizacyjna. Z portfolio wynika, że prowadzi ona zajęcia dydaktyczne w ASP w Katowicach od ponad dwudziestu dwóch lat, a jej aktywność obejmuje zarówno nauczanie podstaw ogólnoplastycznych, jak i późniejsze działania w obszarze ilustracji, książki artystycznej oraz komiksu. Była promotorką i recenzentką licznych prac dyplomowych, uczestniczyła w komisjach egzaminów wstępnych, pełniła funkcję przewodniczącej komisji rekrutacyjnej studiów niestacjonarnych, współtworzyła programy studiów podyplomowych i współpracowała przy przygotowywaniu nowej struktury studiów na kierunku Projektowanie Graficzne. Aktualna funkcja kierowniczkii pracowni i dziekanki dodatkowo potwierdza jej silną pozycję instytucjonalną.

W przypadku Magdaleny Nazarkiewicz ta część dorobku nie może być potraktowana wyłącznie jako tło dla osiągnięć artystycznych czy projektowych. Ma ona charakter osiowy. To właśnie działalność dydaktyczna nie tylko towarzyszy jej praktyce projektowej, lecz w znacznym stopniu ją współkształtuje. Widać to zarówno w książce *Portret Portretu*, jak i w autorskim programie kształcenia. Należy jednak zachować proporcje: silna pozycja dydaktyczna i organizacyjna nie zastępuje autonomicznej jakości osiągnięcia habilitacyjnego.

6. Wystawy, obecność publiczna, nagrody

Dorobek Habilitantki nie jest budowany przede wszystkim na modelu klasycznej, autonomicznej twórczości wystawienniczej, której wyraźnie czuje się niedosyt. Jego ciężar spoczywa raczej na projektowaniu graficznym, kulturze książki, dydaktyce oraz organizacji środowiska twórczego. Trzeba to powiedzieć jasno: w tej habilitacji obieg wystawienniczy nie jest najmocniejszym argumentem. Nie znaczy to jednak, że Habilitantka pozostaje nieobecna publicznie. Dokumentacja zawiera elementy potwierdzające obecność jej prac w szerszym obiegu kultury. Szczególnie istotna jest nominacja publikacji *Portret Portretu* do nagrody Śląska Rzecz 2022 oraz prezentacja tej realizacji na wystawie pokonkursowej w Zamku Cieszyn. Portfolio wskazuje też na wcześniejsze projekty o zauważalnym obiegu i znaczeniu, w tym realizacje dla środowisk literackich i instytucji kultury.

7. Uwagi krytyczne

Po analizie całości materiału za konieczne uważam sformułowanie kilku zastrzeżeń w sposób jednoznaczny.

Najważniejsze z nich dotyczy niejednorodnego charakteru osiągnięcia habilitacyjnego. W przedstawionej dokumentacji przenikają się praktyka projektowa, działalność redakcyjna, dydaktyka, praca organizacyjna i refleksja badawcza. Z jednej strony właśnie to stanowi o specyfice i sile dorobku Habilitantki. Z drugiej jednak rodzi pytanie o wyrazistość autonomicznego rdzenia artystycznego. W mojej ocenie taki rdzeń istnieje, ale nie przybiera postaci jednego wybitnie wyodrębnionego dzieła, które organizowałoby całą narrację habilitacji. Zamiast tego otrzymujemy model działania projektowo-badawczo-dydaktycznego. To rozwiązanie wartościowe, lecz mniej

jednoznaczne i zarazem trudniejsze do obrony niż klasyczna habilitacja skupiona wokół wyraźnie autonomicznego osiągnięcia artystycznego.

Drugie zastrzeżenie dotyczy częściowo zbiorowego charakteru materiału składającego się na *Portret Portretu*. Książka zawiera prace pochodzące z archiwum pracowni i teksty innych autorów. Nie można więc utożsamiać całego efektu z wyłącznym autorstwem Habilitantki. Jej rola jest dobrze udokumentowana i znacząca, ale pozostaje rolą projektantki, redaktorki, organizatorki całości i współautorki koncepcji, a nie jedynej autorki wszystkich warstw dzieła. To rozróżnienie jest podstawowe i nie może zostać zepchnięte na margines.

Trzecia uwaga odnosi się do warstwy metodologicznej. Ani książka, ani program dydaktyczny nie budują szczególnie rozwiniętej aparatury metodologicznej w sensie ścisłym. Moc tej habilitacji leży gdzie indziej: w umiejętności scalania doświadczenia artystycznego, projektowego i dydaktycznego w dojrzałą formę. Trzeba jednak dopowiedzieć, że ten brak mocniejszego zaplecza metodologicznego ogranicza siłę argumentacji tam, gdzie Habilitantka chciałaby wyjść poza poziom dobrze udokumentowanej praktyki i wejść wyraźniej na poziom zdyscyplinowanej refleksji badawczej. To nie jest wada przekreślająca przewód, ale jest to słabość realna, a nie wyłącznie hipotetyczna.

8. Konkluzja

Po zapoznaniu się z całością dokumentacji stwierdzam, że dorobek dr Magdaleny Nazarkiewicz jest dojrzały, spójny i konsekwentnie rozwijany. Habilitantka wypracowała rozpoznawalny profil działalności oparty na projektowaniu graficznym, kulturze książki, refleksji nad reprezentacją wizualną oraz dydaktyce artystycznej. Wskazane osiągnięcia, rozpatrywane łącznie z całokształtem aktywności po doktoracie, świadczą o samodzielności twórczej, trwałości zainteresowań i rzeczywistym wkładzie w rozwój dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacji dzieł sztuki. Źródłem tego wkładu nie jest pojedynczy gest o charakterze spektakularnym, lecz długofalowa, odpowiedzialna i dobrze udokumentowana praktyka projektowo-badawczo-dydaktyczna.

Mimo wskazanych ograniczeń — w szczególności częściowo zbiorowego charakteru materiału wizualnego publikacji *Portret Portretu*, wieloautorskiego wymiaru samej książki oraz umiarkowanie rozwiniętej warstwy metodologicznej — uznaję, że całość przedstawionego dorobku osiąga poziom wymagany w postępowaniu habilitacyjnym. Zastrzeżenia te osłabiają rangę niektórych roszczeń interpretacyjnych, ale nie podważają ogólnej oceny dorobku jako wystarczająco dojrzałego, samodzielnego i istotnego dla dyscypliny.

Stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne, projektowe, badawcze, dydaktyczne i organizacyjne Pani dr Magdaleny Nazarkiewicz spełniają wymagania określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz uzasadniają nadanie jej stopnia doktora habilitowanego sztuki w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastycznej i konserwacji dzieł sztuki.

